

O'ZMU XABARLARI

БЕСТНИК НУУЗ

АСТА NUUZ

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI O'ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETI ILMIY JURNALI

JURNAL
1997 YILDAN
CHIQA
BOSHLAGAN

2023
1/11/1

Ijtimoiy-
gumanitar
fanlar turkumi

Bosh muharrir:

I.U.MADJIDOV – t.f.d., professor.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Y.S.ERGASHOV – f.m.f.d., professor.

R.X. SHIRINOVA – fil.f.d., professor

Tahrir hay'ati:

Sagdullayev A.S. – t.f.d., akademik.

Ashirov A.A. – t.f.d., prof.

Balliyeva R. – t.f.d., prof.

Malikov A.M. – t.f.d., prof.

Yusupova D.Y. – t.f.d., prof.

Murtazayeva R.H. – t.f.d., prof.

Mo'minov A.G. – s.f.d., prof.

Nishonova O.J. – f.f.d., prof.

Abdullayeva N.B. – f.f.d., prof.

Madayeva Sh.O. – f.f.d., prof.

Tuychiyev B.T. – f.f.d., prof.

Utamuradov A. – f.f.n., prof.

Muxammedova D.G. – psix.f.d., prof.

Siddiqova L.A. – fil.f.d., prof.

Mengliyev B.R. – fil.f.d., prof.

Sa'dullayeva N.A. – fil.f.d., dots.

Arustamyan Y.Y. – fil.f.d., dots.

Pardayev Z.A. – fil.f.f.d., PhD.

Mas'ul kotib: **Z.A.PARDAEV**

TOSHKENT – 2023

MUNDARIJA

Tarix

Abdullaev B. Zardusht 29-qo'shig'i xususida ba'zi mulohazalar	5
Allaberganov Sh., Jumanazarovna F. Ikkinchi jahon urushi yillarida Xorazmda aloqa tizimida faoliyat yuritgan xodimlar	8
Burxonov I. Tarixchi olim A.O'rinboyev ilmiy merosida katalog masalasi tarixidan	11
Jumaeva Sh., Qobilov E. Toshkent vohasi ziyoratgohlari to'g'risidagi yozma manbalar	14
Zaripboyeva U. Xonqa tumanidagi muqaddas qadamlar	17
Ismatova Z. Buxoro vohasi toponimlarining manba va adabiyotlarda yoritilishi	20
Karimova M. Ayollar ishtirokida o'tkaziluvchi bir marosim xususida (Farg'ona vodiysi misolida)	23
Qobilov E., Ashurova U. Uzoq Sharqdan O'zbekiston SSR ga deportatsiya qilingan koreyslarning tarixshunosligi	26
Muxiddinova M. Mang'itlar davrida oliy ta'lim maskanlari va ularning ijtimoiy-ma'naviy hayotidagi o'rni	29
Namazova U. From the history of Samarkand institute of veterinary medicine, animal husbandry and biotechnologies: history of the first half of the XX century	34
Normurodov D. Toshkent vohasining Turk xoqonligi davri "Tosh haykal – balbal"lari xususida	37
Olimov I. O'zbekistonning atrof-muhitni muhofaza qilish borasida xalqaro hamkorliklarining ahamiyati	41
Omonov D. Xo'ja Rushnoi arxeologik yodgorligidan topilgan bosma naqshli sopol buyumlar	45
Ro'ziyev T., Baxriddinov N. Kochaksoy yangi qoyatosh rasmlari dastabki tadqiqotlari xususida	49
To'raxo'jaev S. Turkistondan harbiy asirlar reevakuatsiyasi	52
Xolliyev A. Rossiyada xorijiy sarmoyalar ishtirokidagi aksiyadorlik kompaniyalar faoliyatining qonunchilik asoslari (XIX – XX asr boshlari)	56
Xushboqov P. Sherobod sho'ralar davrida	59
Egamov N. Kutubxonachilikni rivojlantirish va kitobxonlikni oshirish masalasi tadqiqotchilar nighida	62
Ernazarov T. Economic and political order of the Russian empire in Turkestan: analysis of the creation and activities of the customs service	65
Yusupova G. O'zbekiston ijtimoiy – iqtisodiy hayotida Farg'ona iqtisodiy rayonining o'rni (XX asrning 50-80 yillari)	68
Falsafa. Pedagogika. Psixologiya. Metodika. Sotsiologiya. Silyosiy fanlar. Islomshunoslik	
Abdullayev A. Abu Rayhon Beruniyning aniq fanlar, tabiiy va ijtimoiy fanlarga oid ilmiy qarashlarining g'arb sivilizatsion jarayonlariga metodologik ta'siri	71
Abdullayev S. Yangi O'zbekistonda ta'lim va bandlik: bandlikni oshirishning ijtimoiy mexanizmlari	74
Abdullayev X. O'zbekiston- Qirg'iziston munosabatlari	77
Abdunazarova Z. Theoretical background of teaching and enhancing productive speech in specialized language universities	80
Abdurasulova Sh. Kredit-modul tizimida bo'lg'usi o'qituvchilarda muloqot kompetentsiyalarini rivojlantirish texnologiyasi	83
Abdusamatov X. Oilalarga psixologik xizmat ko'rsatishning o'ziga xos xususiyatlari	86
Avliyaqulov T., Bo'rieva D. Kichik yoshdagi maktab o'quvchilarini tarbiyalashda maktab va oila o'rtasidagi o'zaro munosabatlar	89
Alimov M. Informatika va axborot texnologiyalari fanini o'qitishda mediata'limdan foydalanishning afzalliklari (Boshlang'ich ta'limda axborot texnologiyalarini o'qitish fani misolida)	92
Amonov M. Ekoturizm tizimida ijtimoiy tarmoqlarning o'ziga xos falsafiy xususiyatlarini takomillashtirish zaruriyati	95
Arzibayev Q. Sport faoliyati motivlarining dinamik namoyon bo'lishi	98
Achilova M. Pedagoglarda empatiya hissiini rivojlantirishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillar	101
Berdiyev F. Ijtimoiy tartib o'chovlarining mazmun-mohiyati	104
Boboqulova X. Milliy o'zlikni anglashdan milliy tiklanish sari ijtimoiy yuksalish	106
Botirova D. Pedagoglarda kasbiy so'nish muammosining ijtimoiy-psixologik ta'tiqi va asoslari	109
Buronova G. Mathematical and statistical analysis of the use of virtual pedagogical tools in teaching robotics	112
Gaybiyeva M. O'zbekiston rivojlanishining yangi bosqichida professional ta'lim tizimi uchun pedagoglar tayyorlashdagi muammo va yechimlar	115
G'ofirov M. Muhandislik yo'nalishi bo'yicha tahsil olayotgan talabalarining umumkasbiy tayyorgarligi talablari	118
Данронова Ф. Значение имитационной модели в преподавании химии	120
Dadajonova F. Saylov tarixida qonun va ahloq munosabatlari	123
Jabborov I. Hozirgi zamon oilalarida er-xotin munosabatlariga xos inqiroz shakllanishining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	126
Jumayev X. Shaxs xotirasini rivojlantirishning nazariy jihatlar	129
Jumaeva G. Qadriyatlar transformatsiyasi sharoitida keksalarning ijtimoiy moslashuv muammolari	131
Jo'raboyeva M. Conceptual foundations for the formation of economic education in cadets on an integrative approach	133
Zakirova F. IIV xodimlari va kursantlari tibbiy kompetentligining o'ziga xos xususiyatlari	136
Ibodov M. Shaxsda ma'naviy sifatlarning tarkib topishida Imom Termiziy hadislarining ahamiyati	139
Ibodullayeva I. Zamonaviy maktab o'qituvchisi va o'quvchilari munosabatlarining psixologik xususiyatlari shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar	142
Irgashov G. Talabalar faolligini oshirishda interfaol ta'lim usullarining ahamiyati	145
Isomiddinov E. O'zbekistonda mahalliy davlat hokimiyati organlarini isloh qilishning konseptual asoslari	148
Ishankulova G. Sharq mutafakkirlari asarlarida gender munosabatlarning ijtimoiy psixologik omillari	151
Kadirova X. O'zbek tilini o'qitishda o'yin texnologiyasining o'ziga xos yondashuvlari	154
Kariyeva D. Methods of teaching economical terms	157
Karimova K. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini nostandart masalalar yechishga o'rgatish	160
Karimova M. Biologiya fanidan talabalarni metodik tayyorgarligini amalga oshirishning nazariy asoslari	163

Dilafroz BOTIROVA,

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti "Pedagogika va psixologiya" kafedrasida katta o'qituvchisi

E-mail: botirovadilafroz300@gmail.com

Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent B.Norbekova taqrizi asosida

SOCIO-PSYCHOLOGICAL RESEARCH AND FUNDAMENTALS OF THE PROBLEM OF PROFESSIONAL BURNOUT OF TEACHERS

Annotation

This article focused on the mechanisms of a person's activity and interest in professional activities, while also focusing on how it can help individuals in this situation.

Key words: Professional fading, professional boredom, professional identity, professional self, professional competence, professional cooperation.

PEDAGOGLARDA KASBIY SO'NISH MUAMMOSINING IJTIMOY-PSIXOLOGIK TATQIQI VA ASOSLARI

Annotsatsiya

Mazkur maqolada shaxsning kasbiy nishatan faolligi va qiziqishini so'nishi mexanizmlariga e'tibor qaratilgan, shu bilan birga mazkur xolandagi shaxslarga qanday yordam berish yo'llariga to'xtalib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Kasbiy so'nish, kasbiy zerikish, kasbidan bezish, kasbiy o'zlik, kasbiy "men"lik, kasbiy malaka, kasbiy hamkorlik, kasbiy layoqat.

СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ И ОСНОВЫ ПРОБЛЕМЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ВЫГОРАНИЯ УЧИТЕЛЕЙ

Аннотация

В данной статье основное внимание уделяется механизмам, посредством которых у человека угасает активность и интерес к профессии, и в то же время акцентируется внимание на том, как помочь людям в данной ситуации.

Ключевые слова: Профессиональное выгорание, профессиональная скука, профессиональная идентичность, профессиональное "Я", профессиональная компетентность, профессиональное сотрудничество, профессиональная ответственность.

Kirish. Kuzatishimizcha, psixologiyada kasbiy so'nish muammosiga nishatan qiziqish yaqin yillardan boshlab, e'tibor qaratila boshlandi. 20-asrning so'nggi o'n yilligidan boshlab, jamiyat va insoniyat hayotiga bezor munosabatlarning joriy etilishi hamda jamiyatda inson mehnatining faollashuvi mazkur muammoni ilmiy o'rganishga zaruriyatini keltirib chiqardi.

Hayotdagi qiyinchiliklarni va yoshga beg'liq inqirozlarni muvaffaqiyatli yengishga qodir optimistik va quvnoq odamlar kamroq tez-tez "yonib ketishadi": faol hayotiy pozitsiyani egallagan va qiyin vaziyatlarga duch kelganda ijodiy izlanishga murejaat qiladigan, aqliy o'zini o'zi boshqarish vositalariga ega bo'lganlar, o'zlarining psixosenergetik va ijtimoiy-psixologik resurslarini to'ldirishga g'amxo'rlik qiladilar. Kuchli ijtimoiy, professional yordam, ishonchli do'stlar doirasi va eilani qo'llab-quvvatlash so'nish xavfini kamaytiradi.

Rubiy charchoq (kuyish) deganda, insanda uning kasbiy faoliyati bilan beg'liq holda yuzaga keladigan maxsus rubiy muammolar majmui tushuniladi. Ularni birinchi marta H.J. Freudenberg 1974 yilda sog'liqni saqlash markazlaridan birida psixiatr bo'lib ishlayotganda, ko'plab ishchilarning asta-sekin hissiy so'nishini, motivatsiya va ish faoliyatini yo'qotishini, sog'lig'i va intellektual shahadati o'zgarishlarini kuzakti. Belar yordamchi kasblar bo'yicha mutaxassislar - jamoat tashkilotlarida to'liq fidoyilik va katta ishtiyoq bilan ishlagan odamlar edi. Bir necha oylik bunday ixtiyoriy faoliyattan so'ng, bu odamlar bir qator xarakterli alomatlarini ko'rsatdilar: charchoq, asabiylashish, kinizm va boshqalar. H.J. Freudenberg, boshlang'ich "hissiy yonish" dan farqli o'laroq, "hissiy yonish" deb ataladi [1]. Keyinchalik K.Kondo «tuyganlik»ni «ortiqcha ish yuki va shaxslararo munosabatlarning etarli emasligi tufayli ish joyiga moslashish holati» deb ta'riflaydi. Ijtimoiy psixolog Cr. Maslach, odamlarning hissiy qo'zg'aluvchanlikni engishga yordam beradigan kognitiv strategiyalarini o'rganar ekan, ushbu strategiyalar ishchilarning kasbiy xatti-harakatlariga ta'sir qilishiga e'tibor qaratdi.

U so'nishning asosiy sababini professional va uning mijoz, "yordam beruvchilar va uni oluvchilar" o'rtasidagi munosabatlardan kelib chiqadigan hissiy ortiqcha yuk sifatida aniqladi.

V.Ye. Eagle, Cr asarlarini tahlil qilish Maslachning ta'kidlashicha, u bunday munosabatlarning psixologik xavfini ko'rgan, chunki mutaxassislar birinchi navbatda salbiy hissiy yukni

ko'taradigan, elkariga og'ir yuk bo'lgan insoniy muammolar bilan shug'ullanishadi. Bunday vaziyatni xodim uzoq muddatli stress sifatida beshdan kechiradi va o'zini o'zi va boshqalarga munosabatini o'zgartirishda namoyon bo'ladi. Xodimda hissiy charchoq hissi paydo bo'ladi, mijozlarga beparvo munosabada bo'ladi, o'zini o'zi anglash istagi, o'z malakasiga ishonchi, muvaffaqiyatga ishonchi pasayadi [1].

Hozirgi vaqtda turli xil mahalliy va xorijiy tadqiqotlarda "aqliy so'nish" hodisasi boshqacha ma'noga ega (hissiy so'nish, kasbiy so'nish, kasbiy so'nish sindromi va boshqalar), ammo bu ta'riflarni sinchkilik bilan tahlil qilish bilan taqinlarning o'xshashligi mavjud. Zamonaviy ma'lumotlarga ko'ra, "rubiy so'nish" deganda ijtimoiy soha kasblarida namoyon bo'ladigan jismoniy, hissiy va rubiy so'nish holati tushuniladi. [2]

Pedagoglarni kasbiy tayyorlashga nazariy, amaliy, uslubiy yondashuv, shuningdek, maxsus tayyergarlikning shart-sharoitlari va usullarini takomillashtirish, belgilash pedagoglarning muvaffaqiyati uchun zarur bo'lgan kasbiy bilim, ko'nikma va malakalar va qobiliyat mustaqil ishlash zamonamizning asosiy muammolaridir. Shuning uchun muvaffaqiyatli tarbiyalashning ijtimoiy-psixologik jihatlarini aniqlash muhim. Yangi psixodiagnostika usullarini joriy yetish, eshirish ilm-fanni rivojlantirish, ilg'or innovatsiyalarni rivojlantirishda talaba va yoshlarning faolligi, ularning intellektual salohiyatini eshirishga xizmat qiluvchi mexanizmlarini ishlab chiqishdan iborat. [2]

Jamiyatda o'zligini anglagan shaxs borki, u shu jamiyat a'zolariga manfaati tegadigan turor bir faoliyat turi bilan mashg'ul bo'lishi tabiiy hol xisoblanadi. Xalqimizni kasb - xunarni yemoni bo'lmaydi, degan maqolidan kelib chiqib ta'kidlashimiz mumkinki kasb - hunari orqali xalq e'tiboriga sazevor bo'lganlar haqida tariximizdan ko'plab misollar keltirish mumkin. O'z kasbini mehir ustasi sifatida faoliyat ko'rsatib kelayotgan shaxslar qatorida kasbidan zerikish hamda kasbidan so'vish xolatlari ham uchrab turishi so'ngi vaqtlarda ko'plab ijtimoiy fan vakillarini o'ziga jalb etib kelmoqda. Umumiy psixologiyani asosiy tarmoqlaridan biri xisoblanmish mehnat psixologiyasi yo'nalishida shaxs o'z faoliyatiga nishatan ishtiyoqining so'nish jarayoniga alohida e'tibor qaratilib, turli yo'nalishda tadqiqotlar ehib borilmoqda [4].

Kasbiy so'nish - sununkali stress fonida rivojlanadigan va ishlaydigan odamning hissiy, energetik va shaxsiy resurslarining

so'nishni olib keladigan sindrom. Kasbiy so'nish salbiy his-tuyg'ularning ichki to'planishi natijasida, ulardan tegishli "bo'shatilmasdan" yoki "ozod qilmasdan" yuzaga keladi. Aslini olganda, kasbiy so'nish - bu qayg'u yoki umumiy moslashish sindromining uchinchi bosqichi - so'nish bosqichi xisoblanadi.

O'tkazilgan tajriba sinovdan shuni anglashimiz mumkinki oliy ta'lim tizimi professor-o'qituvchilarida emotsional so'nish simptomlarining shakllanganlik va shakllanmaganlik darajasini o'rganishga harakat qildik. Olingan natijalarga ko'ra, emotsional

Professor-o'qituvchilarida emotsional so'nish shkalalari darajasining namoyon bo'lish ko'rsatkichlari (N=193)

№	Shkalalar	Emotsional so'nish darajasi		Kasbiy so'nish darajasi
		Shakllangan	Shakllanmagan	
1.	Psixik jarehatlovchi holatlarni boshdan kechirish	8,4	7,2	7,8
2.	O'z o'zidan qoniqmaslik	6,3	7,4	6,9
3.	O'zini qafasga mahkum qolgandek his qilish	4,2	3,6	3,9
4.	Tashvishlanish va depressiya	12,5	8,7	10,6
5.	Zo'riqish darajasi	9,4	7,3	8,3
6.	Tanlangan hissiy javobning noadekvatligi	7,3	8,2	7,7
7.	Hissiy-axloqiy dezinventsiya	6,2	7,6	6,9
8.	Hissiyotni tejash sohasining kengayishi	4,5	5,2	4,8
9.	Kasbiy majburiyatlarining kamayishi (reduksiya)	6,7	4,3	5,4
10.	Resistentiya (qushilik)	6,7	6,2	6,2
11.	Emotsional tanqislik	3,4	4,3	3,8
12.	Emotsional begonalashish	4,2	5,4	4,8
13.	Shaxsiy begonalashuv	5,1	4,6	4,9
14.	Psixosomatik va psixovvegetativ buzilish	2,4	5,2	3,9
15.	Hissiy charchoq	11,1	15,0	14,1

Ushbu natijalarni psixologik jihatdan tahlil qiladigan bo'lsak, "hissiy charchoq", "tashvishlanish va depressiya", "zo'riqish darajasi", "tanlangan hissiy javobning noadekvatligi", "zo'riqish darajasi", "psixik jarehatlovchi holatlarni boshdan kechirish", "tanlangan hissiy javobning noadekvatligi", "kasbiy majburiyatlarining kamayishi (reduksiya)" shkalalarining shakllanganlik darajasining yuqoriligi respondentlarda kasbiy so'nish darajasining ham yuqoriligi keltirib chiqarganligi kuzatiladi.

Shaxsda kasbiy faoliyatiga nisbatan yuzaga keladigan ishtiyoqni sustlashishi yoki "so'nishi" - jaxon psixologik adabiyotlarda "burnout" holati deb nomlanadi va bu o'zbek tilida esa "so'nish" degan ma'noni anglatadi.

Hozirgi vaqtda shaxsni faoliyatini tahlil etuvchi fanlarda kasbiy so'nish va uning tuzilmasining mohiyati bo'yicha yagona ma'qul nazar mavjud emas. So'nggi ma'lumotlarga tayangan holda, "psixik kuyish" deganda emotsional xolarni kasblarda kuzatiladigan psixofiziologik, hissiy va yangi texnologiyalarni o'zlashtirishdagi qo'leqlik holati tushuniladi. [1]

Ijtimoiy psixologiya tadqiqotlari asosida quyidagi soha vakillari kasbiy so'nish jarayoni bo'yicha "xavf" guruhiga taaluqli hisoblanadilar: pedagoglar, psixologlar, tarbiyachilar, shifokorlar, tez-tez ish safarlariga chiqadigan, ijtimoiy va madaniy yo'nalishdagi xizmat ko'rsatish sohasi vakillari hamda bank xodimlari. [2] Mazkur xavf guruhiga yetakchilik pedagog va psixologlarga tegishli bo'lib, ulardagi kasbiy so'nish ortiqcha aqliy faoliyat bilan bir qatorda o'z faoliyatlaridan qoniqmasliklari natijasida kasbiy faoliyatlariga nisbatan quyidagicha salbiy yondashuvlar yuzaga keladi:

o'z faoliyatiga nisbatan yuqori emotsional yondashish;

jameoda o'z o'zini topa elmaslik hissi;

muntazam faollik talab etilishi, yetarli dam olmaslik;

ish joyidagi salbiy ijtimoiy sharoit va psixologik holat;

kun davomidagi yuklamalarning ko'pligi;

kechiktirilgan natija uchun cheklangan vaqt;

shaxsiy emotsional holatni boshqara elmaslik;

sarflangan mehnat uchun mos kelmaydigan natijaning

bo'lishi;

hamkasblar, ma'muriyat, qiyin vaziyatlarda to'g'ri muloqot

yo'lini tanlash ko'nikmalarining yo'qligi;

pedagogik faoliyatni tashkil qilishning to'g'ri boshqarilmasligi: yuklama, dars jadvali, ma'naviy va moddiy qo'llab quvvatlanmaslik;

ma'lumotlarning haddan ortiq ko'pligi;

qayta - qayta nazorat va tekshiruvlar.

so'nish shkalalarining shakllanganligi bo'yicha eng yuqori darajani "hissiy charchoq" shkalasi namoyon qildi (13,1%). Keyingi o'rinda "tashvishlanish va depressiya" shkalasi ifodalandi (12,5%). Shuningdek, "zo'riqish darajasi" (9,4%), "psixik jarehatlovchi holatlarni boshdan kechirish" (8,4%), "tanlangan hissiy javobning noadekvatligi" (7,3%), "kasbiy majburiyatlarining kamayishi (reduksiya)" shkalalari (6,7%) ham biroz yuqori darajani ifodalaganligi kuzatilganini kuzatishimiz mumkin.

Yuqorida keltirilgan omillar ustunlik qilishi shaxsning o'z faoliyatidan bezish yoki zerikish, stress xolatiga tushib qolishiga ta'sir etishi tabiiy xel xisoblanadi. [3] Mazkur xolanda aksari mutaxassislar jizzaki bo'lib ziddiyatli vaziyaga moyilliklari ortib ketadi. Ana shunday holatlarni sababini tashxis qilib aniq va muvaffaqiyatli psixologik maslahat tashkil etish uchun kasbiy so'nish va kasbiy mutanosiblikdan uzoqlashishni o'rganishning asosiy omillariga e'tibor qaratish lozim. Bular:

Bilim berishni takomillashtirishda yangi g'oyalarni kiritavermaslik.

Pedagogik faoliyatga ko'r-ko'rona texnologiyalarni joriy etavermaslik.

Shaxsning o'z kasbiga nisbatan mutanosibligini baholash.

Jameaning psixologik iqlimining ta'lim jarayoniga ta'sirini tahlil etish.

Pedagog shaxsining yashirin imkoniyatlarini ochish.

Har bir pedagog kompetensiyasining psixologik asoslarini o'rganish orqali o'quvchilar bilimining samaradorligini oshirish.

Ochiq darslarning kam tashkil etilishi va unda psixologik analizning mavjud emasligi.

Quyida kasbiy so'nishning asosiy omillaridan hisoblanmish ikki olmi haqida to'xtalib e'tishni lozim topdik. Aynan quyidagi ikki sabab yosh mutaxassislarda ko'proq uchirashi so'ngi vaqtlarda qayd etib berilmoqda. Shu sa'fahli tajribali mutaxassislar o'zlarining tajribalaridan kelib chiqqan selda to'g'ri maslahatlar berishlari lozim bo'ladi. [4]

Kasbiy so'nish va kasbiy mutanosiblikdan uzoqlashishning asosiy sabablari:

Individual sabablar:

A) o'z ustida ishlashdan to'xtab qolish;

B) fanga e'id yangi bilimlarni o'zlashtirmaslik;

V) doimiy bir xil metodik uslubga yopishib olish;

G) o'z faoliyatidan qoniqmaslik;

D) o'ziga bino qo'yib, boshqalarni mensimaslik;

Ye) moddiy manfaatdorlikdan qoniqmaslik;

Yo) hamkasblarining darslariga qatnashmasligi.

2. Ijtimoiy-psixologik omillar:

A) atrofdagilarning diqqat e'tiboridan qolish;

B) atrofdagilarning nazoratidan chetda qolish;

V) faoliyatiga mos rag'batlantirilmislik;

G) o'z sohasi mutaxassislaridan uzoqlashish;

D) kamchiliklarini rahbariyat tomonidan tez-tez eslatib

turilishi.

Yesh mutaxassislarda kasbiy so'nish yoki kasbdan uzoqlashishni sezgan tajribali hamkasblar va psixolog mutaxassis quyidagilarga e'tiborini qaratish maqsadga muvofiq xisoblanadi. [4] Pedagogik faoliyatda kasbiy so'nishning oldini olish uchun quyidagilarni tavsiya etish mumkin:

Muntazam pedagog malakasini oshirib borish.

Muntazam psixologik testlar orqali shaxsini baholab borish.

Turli trening, davra suhbatlari hamda psixologik konsultatsiyalar tashkil etish.

Fan sohasida seminarlar tashkil qilish.

Pedagogik faoliyatni analiz-sintez hamda umumlashtirish yo'nalishida psixologik seminarlar o'tkazish.

Shaxsning kasbiy xususiyatlarini o'zi tomonidan baholash usullarini o'rgatib borish.

Zamonaviy psixologik metodlar bilan qurollantirib borish.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsa shaxsda kasbiy so'nish yuzaga kelgan holda uni bartaraf etish uchun pedagogik jamoa birgalikda aniq reja asosida hamjihatlik bilan faoliyatlarini tashkil etishlari orqali mutaxassisni saflarida saqlab qolishlari mumkin. Mazkur faoliyatni

muvaffaqiyatli amalga oshirishda psixologni sa'iy harakatlari alohida e'tiborga loyiq xisoblanadi. Pedagogik faoliyatda yuzaga kelgan kasbiy so'nishni bartaraf etish [5]

Shaxs bilan individual psixologik trening va suhbatlar tashkil etish.

Fan sohasidagi yangiliklar bilan tanishtirish uchun o'quv seminarlar tashkil etish.

Shaxs imkoniyatlarini o'rganish orqali tavsiya ishlab chiqish.

Pedagogik faoliyatda yuzaga kelgan stress, depressiya holatlarini aniqlash va individual psixologik maslahatlar ishlab chiqish.

Jamoaing psixologik iqlinini tahlil etish va tavsiyalar ishlab chiqish.

Ijtimoiy faoliyatda har bir shaxs bilan yuzaga kelishi mumkin bo'lgan kasbiy so'nish ma'lum bir vaqt oralig'ida o'tib ketish tabiiy hol hisoblanadi. Agar unga ijobiy yo'l-yo'riq ko'rsatish orqali yordam ko'rsatish mumkin. Shu sababli pedagogik soxada faoliyat ko'rsatayotgan amaliyotchi psixolog pedagogik jamoadagi bira ham pedagogni o'z nazoratidan chetda qoldirmasligi lozim.

ADABIYOTLAR

1. Абелли Л. М. Психологические механизмы эмоциональной устойчивости человека. Казань: КГУ., 1987. – 221 с.
2. Абрамов В.А. Исследование синдрома эмоционального выгорания на этапе мета-обзора. Ч. 1 / В.А. Абрамов, И.С. Алексейчук, А.Н. Алексейчук // Журнал психиатрии и медицинской психологии. – 2008. – № 1 (181) – С. 117-123.
3. Багадзев О.Ю. / Мотивация персонала как организационное условие снижения профессионального стресса педагогов ДОО / Современное дошкольное образование. Теория и практика. 2016 №2. – 12-16 с.
4. Shakarboyeva S. BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA O'Z USTIDA ISHLASH FAOLIYATINI TARBIVIALASHNING IJTIMOIY-PSIXOLOGIK JIHATLARI //Jurnal Pedagogiki i psixologii v sovremenno obrazovanii. – 2022. – T. 2. – №. 6.
5. Ронгинская Т. Н. Синдром выгорания в социальных профессиях. // Психологический журнал. - М.: Наука, 2002. - Т.23. - № 3. - С. 85-95.
6. Botireva D.B. Pedagogik faoliyatda kasbiy so'nish jarayonining ijtimoiy - psixologik asoslari //Jurnal Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar – 2023. – T. 2. – №. 3.